

18

Efectes socials de la crisi i l'atur. Un punt de vista inevitablement personal

Matthew Tree

Universitat Progressista
d'Estiu de Catalunya (UPEC) és filla d'un
llinatge que no vol que resti desconegut.
Fills i néts de les aspiracions de les classes
populars catalanes del segle XIX, plasmades
en el seu vell lema "Instruir-vos i sereu lliures, associeu-
vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu feliços", fills i néts
de l'esforç de la primavera republicana dels anys trenta
on s'anunciava que "Per damunt de tot, cultura.
Res no quedarà de l'esforç cívic dels nostres dies sense
la pressió d'un ambient que ens porti a tots pels
camins més càlids de la intel·ligència" i fills i néts de
l'antifranquisme social i polític que aconseguí reconstruir
la raó democràtica al nostre país, volem que el llegat del
passat també teixeixi el nostre present cap al futur.

Autor: Matthew Tree
Assessorament lingüístic: Montse Alba i Mar Olivé
Coordinació de la publicació: Montse Alba

Edita: UPEC
Producció: Primera Impressió
ISBN. 978-84-614-1970-8
DL. B-27549-2010

El contingut d'aquesta publicació pot ser reproduït, sempre que se'n citi la procedència.

Aquest llibre està imprès en paper certificat FSC, Boscos Ben Gestionats, Fons controlades i fusta i fibra reciclada.

**Efectes socials de la crisi i l'atur.
Un punt de vista inevitablement
personal**

Matthew Tree
Escriptor

M'agradaria parlar, tal com indica el títol d'aquesta taula rodona, dels efectes socials de la crisi –però no aquesta, sinó la dels principis dels anys vuitanta; i de l'atur– però no en abstracte o en general, sinó de l'atur de l'aturat que era jo durant tres anys llargs a principis dels ja esmentats anys vuitanta.

Les circumstàncies, evidentment, eren diferents, ja que l'època era el que era, i el país –la Gran Bretanya– també era el que era, però no crec, sincerament, que l'experiència bàsica, tant si parlem de situacions econòmiques com d'efectes psicològics, sigui tan diferent de la de molts aturats a Catalunya avui en dia. Per tant, explicaré les circumstàncies particulars de la meva situació particular d'aleshores per poder, més endavant, fer referència a alguns dels efectes de la crisi actual; però també per recordar-nos a tots, incloent-hi a mi mateix, que un aturat mai no és una xifra –i els

diaris no solen parlar de l'atur sinó en termes de xifres, estadístiques, percentatges...—sinó que és una persona de personalitat única —com tothom— a l'hora de ser una persona condicionada, com tothom, per unes circumstàncies també úniques.

6

De vegades, quan llegeixo articles i escolto comentaris professionals sobre el tema de l'atur em ve al cap aquell intercanvi epistolar que hi havia entre Ernest Hemingway i F. Scott Fitzgerald, als anys trenta. Fitzgerald, fascinat per la riquesa i el luxe, va escriure a Hemingway dient, amb un matís paramístic, que 'els rics són diferents'. I Hemingway va respondre: 'És cert: tenen més diners'. Doncs, això: quan llegeixo els comentaris de segons quins experts, alguns sociòlegs sobretot, que parlen dels aturats com si fossin una mena de classe a part —com si fossin 'diferents' d'una manera inevitable, com els rics als ulls de Scott Fitzgerald— em sento temptat a recordar-los, a aquests sociòlegs, amb el mateix laconisme que gastava Hemingway, que és cert que són diferents: són com vosaltres, però sense feina.

En fi. Vaig entrar al mercat laboral quan gairebé no n'hi havia, és a dir, quan les polítiques

econòmiques força dràstiques de la senyora Thatcher havien decidit que calia assumir un percentatge alt d'aturats –a l'entorn del 12% de la població (uns tres milions de persones)– durant un bon grapat d'anys, per tal d'eliminar les empreses ineficaces i reduir la taxa d'inflació, que en aquell moment rondava el 27%.

En teoria, jo tenia tots els números per aconseguir una bona feina, ja que havia anat a una universitat d'upa i gairebé tots els meus companys d'allà havien passat de ser uns llicenciats a ser executius de multinacionals (o funcionaris de categoria o bé advocats ni que fossin d'esquerres) com si fos la cosa més natural del món.

En canvi, jo havia tingut la mala sort –o no– que el crac econòmic del meu país havia coincidit amb un crac psicològic i igualment fort al meu cervell. Aquesta crisi nerviosa, seguida de la diagnosi d'un trastorn crònic i el tractament posterior, va aconseguir que el meu nom se sostragués discretament de l'anomenat registre professional, que és com es deia la llista que les oficines de col·locació feien servir per distingir els anglesos amb estudis del populatxo.

Va ser en el curs de la meva primera visita a una d'aquestes oficines –optimísticament anomenades 'Job Centres' ('Centres de Llocs de Treball')– que em van informar que el meu nom ja no constava pas a aquesta llista professional i que per tant em podien oferir tres mesos com a telefonista per a l'empresa nacional d'autobusos o bé dos mesos com a enganxador d'etiquetes a discos de vinil en una botiga de música. Vaig acabar fent les dues coses i en acabar aquestes feines no hi havia res més; em vaig apuntar a l'exèrcit creixent dels aturats.

8

No tothom acaba a l'atur per problemes diguem-ne mentals, però el xoc, la manera sobtada i inesperada en què passa –en què descobreixes, de cop, que ja no pots accedir a cap feina– crec que és semblant per a tothom, siguin les que siguin les circumstàncies en cada cas.

Com que estava, com he dit, oficialment tocat de l'ala, els de la seguretat social m'havien trobat un llit en una mena de caserna còmoda, típica del que en aquella època en deien 'half-way houses', literalment, 'cases a mig camí': és a dir, a mig camí entre el tractament psiquiàtric acabat de fer i la vida normal a la qual, si tot anés bé, els ex-

pacients ens acabarien incorporant. L'estat pagava el lloguer i un règim de pensió completa; a més, em va assignar una quantitat més aviat reduïda de diners en metàl·lic —l'equivalent d'uns set o vuit euros setmanals— per a les meves despeses addicionals: sabó, pasta de dents, xampú, etcètera. No es contemplava cap renovació de roba, ni la possibilitat que potser algun dia no voldria o no podria ser a l'hostal a les hores estrictíssimes en què servien l'esmorzar, el dinar i el sopar.

Quan, per alguna raó, no controlava bé l'horari gastronòmic d'aquest hostal, els desavantatges del sistema ordit pels de la seguretat social saltaven a la vista. Una nit, en haver perdut tant el meu dinar com el meu sopar, vaig descobrir que cap a les nou del vespre tenia una gana considerable. No se'm va ocórrer cap altra solució que captar diners al carrer per poder aconseguir quelcom per menjar: una experiència desagradable, a causa del comportament hostil de la majoria de la gent a qui anava demanant monedes. (No penso repetir l'experiència, però val a dir que em va canviar la mentalitat per sempre més, a l'hora de donar diners als captaires: si algú demana diners al carrer és que realment els necessita, per la raó que sigui).

D'altra banda, hi havia altres inconvenients, com ara la impossibilitat de comprar sabates noves. Vaig haver d'amagar el fet que les meves –unes Kickers molt de moda quan les havia comprat quan tenia una feina als anys setanta, d'adolescent– ja tenien uns forats (les sabates de moda tenen aquestes coses) ben visibles a les soles, que vaig haver de tapar amb plàstic. Si no es té feina, les sabates són una prioritat.

10 (Hauria d'afegir, potser, que els psicòlegs m'havien prohibit gairebé tot el contacte amb la família i també havien prohibit –taxativament– que els demanés diners. Pel que fa als amics, tot i que gairebé tots tenien feina, mai no els hauria demanat diners ni ells s'haurien sentit còmodes oferint-me'n; van solucionar el problema convidant-me a copes, cosa que encara els agraeixo: va fer que aquella època fos força més suportable i de vegades descaradament delectable).

Bé, tot plegat no és res més que una petita mostra real d'una constatació tan general com força òbvia: encara que l'estat faci mans i mànigues per subvencionar els aturats; encara que aconseguixi que tingui un sostre i tres àpats diaris, encara que calculi mil·limètricament les seves necessitats –i

em consta que les autoritats centrals i autonòmiques d'aquí, si més no, també intenten fer el mateix que els de la Seguretat Social anglesa, en aquest sentit –no és pas suficient. No es pot viure d'aquesta manera durant massa temps, en bona part per raons psicològiques: la sensació que un té és la de ser lligat per una corretja invisible a l'hostal o al centre d'acollida i als seus àpats poc apetitosos; de ser, com si diguéssim, apartat del tot de la vida dels no aturats.

Hi havia dies, quan, en caminar pel carrer, m'omplia una ràbia gairebé incontrolable cada vegada que veia qualsevol persona que tenia la pinta de tenir una feina mínimament ben remunerada. Una ràbia absurda però també lògica. No conec cap aturat que no l'hagi experimentat.

Per evitar aquesta sensació creixent de ràbia i impotència, cal fer quelcom. Cal, per exemple, que un fugi ni que sigui una mica de la tutela de l'Estat. I aquí comença la segona i última part d'aquesta ponència, que serà ben breu.

Poc després de les experiències acabades d'explicar, una sèrie de casualitats em van portar a un barri del sud de Londres, Brixton, on hi havia

la comunitat d'okupes més gran de la ciutat; al cap d'uns mesos, ja en formava part, tot compartint una casa okupada amb unes sis persones més.

A partir d'aquest moment, la meua qualitat de vida va millorar espectacularment. Per començar, estava envoltada de gent que compartia les mateixes circumstàncies que jo però que organitzava la seua vida per treure'n el millor rendiment possible.

12

Per exemple, a les cases okupades els residents tècnicament proficients ajustaven els comptadors del llum i gas de manera que vam haver de pagar el mínim possible. A algunes cases fins i tot s'havia arreglat els comptadors de manera que anessin enrere i així eren les companyies de llum i gas que ens devien diners a nosaltres.

Ens vam avisar els uns als altres de les millors ofertes a les botigues locals de roba de segona mà i ens informàvem puntualment de qualsevol feina negra disponible, de manera que vam poder complementar el subsidi de l'atur amb feines molt puntuals: lliurar octavetes comercials, fer de models nus per les escoles d'art, fer enquestes telefòniques sobre els productes que fossin o bé

sobre la guerra de les Malvines. Res massa difícil ni dur.

Si algú tenia problemes un dia o dos abans de cobrar el pagament quinzenal de la seguretat social, els que encara tenien diners li avançaven un préstec d'un màxim de cinc lliures. Al cap d'un temps, tots acabàvem devent-nos cinc lliures els uns als altres i encara ara ens les devem deure.

D'altra banda, vam organitzar un munt d'activitats locals: cafès col·lectius, una llibreria i centre social, algun concert.

Malgrat la manca crònica de diners, he de confessar que, amb totes les reserves que es vulguin, aquells tres anys van ser entre els més interessants de la meva vida.

Vull dir amb això que si hi ha alguna cosa que es pot fer quan un està a l'atur, és provar de fer el màxim possible per convertir l'engavanyament que les solucions parcials de l'estat imposen, en un marge de llibertat improvisada, gràcies al contacte amb els altres i una actitud diguem-ne realista pel que fa a l'acatament de segons quines lleis. No és una solució per a tota la vida, potser, però acon-

segueixen que un no perdi ni l'orgull propi ni el cap.

14

No va ser fins que vaig arribar a Barcelona, de fet, i que havia trobat una feina de debò, com a professor d'anglès, que –de cop i d'una manera del tot inesperada– se'm va fer sentir avergonyit per haver passat tant de temps sense feina. Encara portava la roba que havia portat durant els anys londinencs a l'atur. Un dia, una de les caps de l'escola d'idiomes on treballava em va mirar la jaqueta amb una ganyota de vergonya aliena i em va dir que no estaria gens malament que comprés una mica de roba decent. En acomiadar-me d'ella i baixar cap al metro, recordo que vaig haver de fer un esforç per contenir unes quantes llàgrimes provocades per la humiliació fins aleshores desconeguda a la qual el comentari de la meua cap havia donat peu.

Com gairebé tots els aturats que troben feina, però, a poc a poc vaig anar recuperant-me econòmicament: es triga entre cinc i set anys, diuen les estadístiques, per tornar a la normalitat econòmica i aquesta vegada, sembla que les estadístiques tenen raó.

En fi, explico tot això per demostrar, una mica, el costat psicològic i emotiu del fet de no tenir feina o ni tan sols una perspectiva de feina. I per suggerir, també, alguna o altra alternativa temporal.

Bé, ara plego, però voldria acabar amb una petita aportació pràctica. Fa uns mesos, una fàbrica d'alumini de Blanes, on treballava un amic meu, va fer fallida. I aquest amic, que té tres fills, que parla català, castellà, francès i soninge –un idioma parlat a mitja dotzena de països de l'Àfrica occidental– està absolutament desesperat. Farà qualsevol feina, diu. Fa 14 anys que viu i treballa a Catalunya i es diu Mamadou Alpha Diaby i el seu telèfon mòbil és el 649 618 842. Si algú creu que podria donar-li un cop de mà, si us plau, endavant. Moltes gràcies.

Consell Social

- Comissions Obreres - CCOO
- Unió General de Treballadors - UGT
- Fundació Josep Irla
- Fundació l'Alternativa
- Fundació Nous Horitzons
- Fundació Rafael Campalans

- Acció Escolta de Catalunya
- Acció Jove - Joves de CCOO
- Associació Catalana per la Pau
- Avalot
- Casals de Joves de Catalunya
- Cooperació
- Entorn SCCL
- Escola Lliure El Sol
- ESPLAC - Esplais Catalans
- Fundació Catalunya Segle XXI
- Fundació Ferrer i Guàrdia
- Fundació Pere Ardiaca
- Fundació Terra
- SOS Racisme

- Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
- Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
- Ateneus Laics
- Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
- Estudiants en acció
- Fundació Cipriano García
- Fundació Josep Comaposada
- Joventut Socialista de Catalunya
- Joves d'Esquerra Verda – JEV
- Món-3

- Associació Catalana d'Investigacions marxistes
- Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
- Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
- Centre de Recerca Econòmica i Social de Catalunya
- Sin Permiso
- Suburbe-Associació Cultural Estenent el desastre
- DeBarris sccl

Ponències 2009

més enllà de la crisi

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

Amb la col·laboració de

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Diputació
Barcelona**

Ajuntament de Barcelona